

-
- verslag hoofdbestuur over twee jaar werken
 - in memoriam prof. ten Have
 - een „nieuwe” columniste: iets doodgewoons
-

Voor de „Stichting Erasmushiem”, waarin samenwerken de Woningbouwvereniging „Beter Wonen”, „Humanitas” en het Humanistisch Verbond, wordt in het uitbreidingsplan Aldlân te Leeuwarden een bejaardencentrum gebouwd. Dit kompleks zal bestaan uit een verzorgings-tehuis voor 170 bejaarden en 105 bejaardenwoningen.

Het bestuur van de „Stichting Erasmushiem”, aangesloten bij de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden (HSHB) te Amsterdam zal gaarne in kontakt komen met gegadigden voor de funktie van

direkteur/trice

De direktiefunktie omvat:

- de dagelijkse algemene leiding en organisatie;
- de eksploitatatie en het beheer in samenwerking met het bestuur;
- de bevordering van het harmonisch funktioneren van de interne diensten;
- het openstaan voor suggesties en initiatieven van de bewoners;
- het scheppen en bewaren van een sfeer waarin de bewoners zich thuis kunnen voelen.

Gevraagd wordt:

Een middelbare opleiding, bij voorkeur aangevuld door een vakstudie, leidinggevende kwaliteiten, begrip voor sociale verhoudingen en economisch inzicht.

Ervaring in een soortgelijke funktie kan tot aanbeveling strekken.

De aan te stellen direktur/trice zal zo spoedig mogelijk worden betrokken bij het

overleg inzake de opbouw van de organisatie en het aantrekken van personeel.

Datum van indiensttreding in nader overleg te bepalen.

Salariëring en overige voorwaarden volgens de C.A.O. voor de bejaardentehuizen; P.G.G.M.-pensioenregeling (salarisschaal f 2.479,— tot f 3.549,— per maand eksklusief toeslag MW à f 45,—).

Selektie zal kunnen geschieden met behulp van een psychologisch onderzoek, waarvan de resultaten desgewenst met de kandidaten zullen worden besproken.

Sollicitatiebrieven met inlichtingen omtrent opleiding, en tot op heden verrichte werkzaamheden en onder opgave van referenties binnen 2 weken na het verschijnen van dit blad te zenden aan: het sekretariaat van de Stichting Erasmushiem, Kobbé 21, Dokkum.

hoofdbestuur

Een goed bezette vergadering op 11 april, zeker als men bedenkt dat het om een extra vergadering ging wegens de voorbereidingen voor het kongres.

Er werd stilgestaan bij het overlijden van Prof. T. T. ten Have. Alweer een man van het eerste uur die heenging. Hij leverde onder meer slag met mensen die aan wilden tonen dat godsdienst pas volwassen zou maken. Er werd ook stil gestaan bij de nieuwe geboorte in de koninklijke familie. Het duurt blijkbaar even voordat ook daar bekend wordt dat Nederland al goed vol is.

We blijven nog even in de persoonlijke sfeer. In de Dienst geestelijke verzorging bij Inrichtingen van justitie is H. van Dam voorgedragen voor benoeming tot plaatsvervangend hoofd van dienst. De IHEU, tot voor kort nog onder voorzitterschap van zijn eerste initiatiefnemer

tot oprichting, van Praag, heeft nu een presidium van drie leden: Thoenes (Ned.), Markovich (Y.Slavië) en Radest (V.S.). Paul Kruijswijk legt de funktie van centraal geestelijk raadsman in algemene dienst neer (maar blijft wel met ons verbonden). Een selectiecommissie bestaande uit de heren Fiege, Van Praag en Tielman gaat zoeken naar een vervanger, maar slechts voor de halve tijd. Dit laatste geeft onze financiële positie weer eens goed aan!

Het aanstaande kongres was de aanleiding tot extra vergaderen. Welnu, aan de orde waren nog een restant jaarverslag, en voorts het financiële verslag. Hieruit bleek weer eens hoe goed er financieel gesaneerd is in de laatste jaren. Maar ook bleek met welk een geringe windkracht we nog steeds om te blazen zouden zijn. Kapitaal is ongeveer een twintigste van de jaarlijkse exploitatiere-

kening. Over dit alles liggen duidelijke cijfers klaar voor het kongres. Natuurlijk (iedereen weet langzamerhand wel van de geldontwaarding) wordt aan het kongres ook om goedkeuring van contributieverhoging gevraagd, opdat we zelf niet het zuchtje worden dat de boel weer in de rode cijfers jaagt.

Voorts werd er nog gepraat over de verantwoordelijkheidsstruktuur inzake radio- en tv-uitzendingen. Ook die bij Humanist is aan de orde. De laatste moet gepreciseerd worden, doch de eerste wellicht wat omgebouwd. Na het kongres verder hierover.

Er komen nog drie vergaderingen voor het kongres: die van 18 april en van 2 mei, en de niet voor gasten toegankelijke vergadering van de avond vóór het kongres.

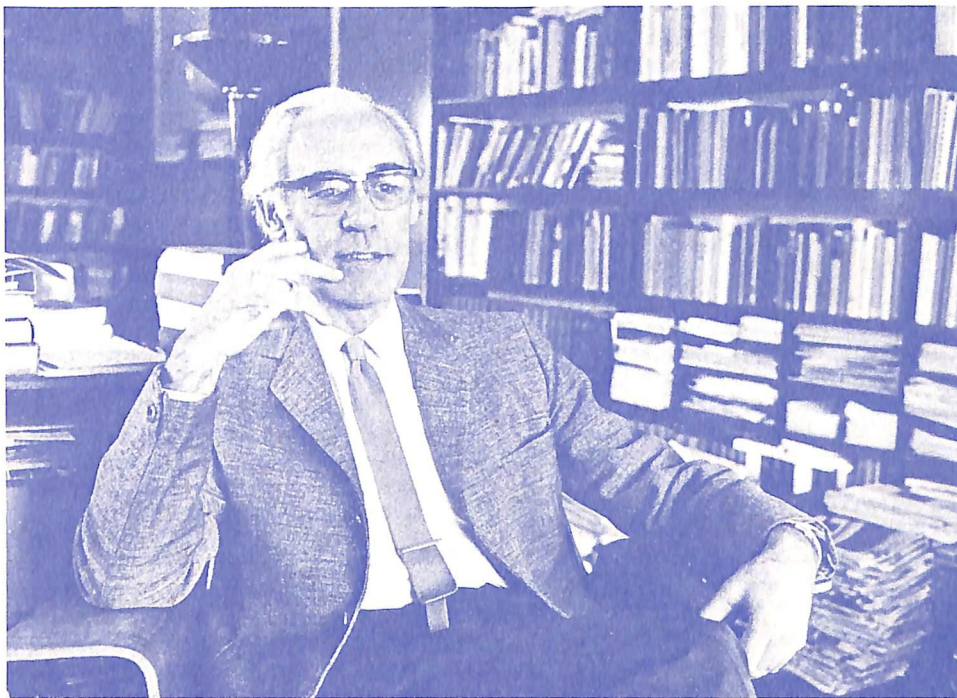
Driebergen 12 april

in memoriam: Prof. T. T. ten Have: fundamentele ideeën voor wetenschap en humanisme

door H. T. Sie Dhian Ho

Kort na een hartaanval overleed op 1 april 1975 geheel onverwachts een oud hoofdbestuurslid van het Humanistisch Verbond: dr. Tonko Tjarko ten Have, emeritus hoogleraar in de andragologie aan de Gemeente Universiteit van Amsterdam.

Over de grote, ook internationaal erkende wetenschappelijke betekenis van ten Have zal ik het hier niet uitgebreid hebben, daarvoor zijn andere periodieken, zoals het Tijdschrift voor Agologie, dat zijn jongste nummer geheel aan ten Have wijdt.

Socialisme en humanisme

Ten Have is in 1906 geboren en legde doktoraal eksamens af in de medicijnen en in de wijsbegeerte met de psychologie als hoofdvak, een goede combinatie om het verschijnsel mens wetenschappelijk en humanistisch te benaderen. Behalve briljant wetenschapsmens was hij vooral ook humanist en democratiser socialist. Hij was gedurende zijn jeugd o.a. lid van de A.J.C. Arbeiders Jeugd Centrale) en als student van de S.D.S.C. (Sociaal Democratische Studenten Club) en de Studenten Geheel Onthoudersbond. Hij rookte dus niet en gebruikte geen alcohol zoals in de hoogtijdagen van het idealistische socialisme van de S.D.A.P. voor velen vanzelfsprekend was.

Wie echter denkt dat geheelonthouders humorloze asceten zijn, zou door een ontmoeting met het echtpaar ten Have van der Werff snel tot ander inzicht komen. Het woord levenskunstenaar werd door hen en wordt nu nog door Mevrouw ten Have tot leven gebracht, in dit geval tot humanistisch leven. In Huize ten Have heerst een sfeer die door hartelijkheid, humor en ondogmatiese vrijheid wordt gekenmerkt, afgewisseld met politieke- en wetenschappelijke ernst (Mevrouw ten Have is gediplomeerd maatschappelijk werkster en studeerde evenals haar man psychologie.)

In het denken van ten Have zijn invloeden terug te vinden van zijn humanistische leermeesters, de Groningse hoogleraren

Heymans, Polak en Brugmans evenals natuurlijk van zijn vrouw die hem jarenlang in zijn psychologie-praktijk assisteerde. Met Erich Fromm onderhield hij wetenschappelijke betrekkingen. Ten Have is voor zijn studenten en promovendi geen gemakkelijke leermeester geweest. Maar nimmer kregen wij het gevoel dat we, om een onderscheiding van Fromm te gebruiken, te maken hadden met irrationele autoriteit in plaats van met redelijk en deskundig gezag. Rationele autoriteit wortelt in deskundigheid en is altijd bereid eigen mening ter discussie te stellen en zelf verantwoording af te leggen. De humanistische levensovertuiging was voor de ten Have's de laatste waarde waaraan zij hun politieke en andere normen toets(t)en. In de tweede wereldoorlog was hun huis dan ook een onderduikadres. Ten Have nam volop deel aan het illegale werk. Toen in 1941 de Duitse bezetting de leiding over het Arbeidsbureau te Groningen nam en deze overname ook voor het bureau voor school- en beroepskeuze, waarvan ten Have van 1932 tot 1941 directeur was, dreigde, nam hij ontslag en begon een partikuliere praktijk voor school-, beroepskeuze en opvoedingsmoeilijkheden tot 1944. Directeur van het Groninger Instituut voor Psychotechniek (voor personeelselektie voor bedrijven) waarvoor de Duitsers geen belangstelling hadden, is hij van 1932 tot 1946 gebleven. Zijn in 1941 verdedigd proefschrift

(lees verder op pagina 6)

iets doodgewoons

Kent u me nog? Ik ben weer terug.

Ruim drie jaar geleden nam ik op deze plaats afscheid van u na een trouwe veertiendaagse dienst van twaalf jaar. Lieve mensen hebben me daarna opgebeld en me geschreven, dat ze 't zo jammer vonden, dat ik ermee ophield. Ze hadden me zo goed leren kennen in al die jaren, m'n gezin, m'n man, onze drie dochters, ze hadden meegeleefd met het wel en wee van onze drie poezen, ze wisten, dat hier de hele dag door een schildpad door het huis rondscharrelt, ze zouden mij missen, zeiden ze. Van deze mensen hield ik veel, maar ik kon niet meer.

Ik was leeg. Of althans, ik voelde me leeg. Dat kan wel eens voorkomen. Leeghoofdige lieden werden op oude schilderijen dikwijls afgebeeld met een omgekeerde trechter op hun hoofd. 'k Zie mij al met een trechter. Maar dan moest je, geloof ik, ook nog onbetrouwbaar zijn, want dat zijn trechters ook, blijkbaar. Overigens voel ik me, terwijl ik dit schrijf, leger dan ooit en bang bovendien. Was het niet Henriëtte Roland Holst, die schreef: „Elkander weerzien, is droever dan scheiden”? Dan toch maar die trechter? Een heel grote dan, waar ik helemaal onder kan.

Intussen heeft de tijd niet stilgestaan. De parelgrijze haarspoeling is vervangen door een zilvergrijze, als u begrijpt wat ik bedoel, en hier in huis hebben zich een paar ingrijpende veranderingen voltrokken, die u moet weten. We hebben zoveel bij te praten eigenlijk. Twee van de drie dochters wonen niet meer bij ons en er zijn vrienden bijgekomen.

Echte vrienden, serieuze, aardige, die ons ook aardig vinden. Niet zoals die vele schepen, die in de loop der jaren voorbijgekomen zijn in de nacht. Of liever, minder in de nacht, dan wel overdag. Gelukkig maar, dan konden we ze tenminste zien en in de gaten houden. Met gemengde gevoelens heet dat dan. Vaak hebben we aan Carmiggelt gedacht: „Als dát onze schoonzoon wordt verhangen we ons op een mooie zondagmorgen in het Amsterdamse Bos.” Dat is niet nodig geweest. Sommige dingen komen wel eens goed in 't leven.

Trouwens, je moet er wel zijn, als ouders, vind ik, als je 't scheef ziet gaan met je kinderen. Voorkomen kun je weinig, daar moet je mee leren leven, met die wetenschap. Je kunt alleen met stof en blik in de aanslag staan om, als 't nodig is en als 't mag, wel te verstaan, de stukken bij elkaar te vegen. Zo'n vaart heeft het tot nu toe bij ons niet gelopen. Misschien ook, omdat we niet zo snel zijn met vegen.

Ik heb u dan ook weinig spectaculairs te bieden. Maar dat was juist de bedoeling, heb ik begrepen. Er moest weer eens iets heel gewoons in dit blad komen. Een doodgewone, alledaagse, soms gekke humanist aan 't woord. Dat was ik dan. En ik vind het enig om te doen.

Ans Spigt

Verslag van het hoofdbestuur voor het ko

Wat deden we

Wat deed het Verbond in de afgelopen twee jaar? We spraken ons onder meer uit over abortus, de franse kernbomproeven, de behandeling van russische dissidenten. Ook op t.v. en via radio, waar de zendtijd werd verdubbeld. Dan werd en veel gedacht, gepraat en geschreven over de overlevingsproblematiek. Het vormingswerk — in alle geledingen — groeide sterk, evenals het HOI.

Een kleine greep uit het verslag van het hoofdbestuur, dat een goed inzicht biedt in de vele activiteiten. Genoeg stof voor een zinvolle bespreking op het kongres, maar ook van belang voor niet-kongresgangers. Daarom hier een samenvatting van dit verslag, geschreven door algemeen sekretaris Jan de Leede.

Hoofdbestuur en verbondsraad

Het hoofdbestuur bleef doorgaan met tweemaal per maand vergaderen op vrijdagavond. Daarnaast zijn een aantal taken gedelegeerd aan afzonderlijke taakgroepen, waarin ook steeds enige HB-leden meedoen.

De verbondsraad kwam in de verslagperiode vijfmaal bijeen en wijdde zich aan de bespreking van de werkzaamheden van het hoofdbestuur, de taak en de samenstelling van de raad, de visie vanuit het HV op de samenlevingsopbouw en de begroting 1974.

Publieke stellingname

Begin 1973 protesteerde het hoofdbestuur tegen de Franse kernbomproeven. Bij verschillende gelegenheden werd ons standpunt inzake abortus kenbaar gemaakt. Een speciale commissie bracht een uitvoerig rapport uit over de centrale administratie van persoonlijke gegevens. Bij de ministerraad namen wij stelling tegen het gebruik van godsdienstige formules in overheidsstukken. Bij de Russische ambassade protesteerden wij tegen de behandeling van Amalrik en Solzhenitsyn. Tenslotte sprak het hoofdbestuur zijn teleurstelling uit over de uitspraak in de zaak Vellekoop.

Kontakten met de overheid

Op verschillende ministeries werden besprekingen gevoerd ter behartiging van de belangen van activiteiten van of vanwege het Humanistisch Verbond. In enkele gevallen werden daarbij bevredigende resultaten bereikt, in andere gevallen toonde men onvoldoende begrip voor onze verlangens.

Gemeenschappen en leden

Het aantal gemeenschappen bedroeg op 31 dec. 1974 65. In de algemene gang van zaken in de

gemeenschappen kon in de laatste twee jaren een kleine verbetering worden gekonstateerd in vergelijking met de beide woelige jaren daarvoor. Dit geldt echter niet voor een aantal kleine gemeenschappen met minder dan 100 leden.

Daar zitten nogal wat zorgenkindertjes. Overigens geldt in alle gemeenschappen dat het vinden van voldoende mensen, die wat werk willen verrichten, een grote zorg blijft. In een zestal gewesten werden geregeld werkbesprekingen met bestuursleden van de aangesloten gemeenschappen gehouden. Daar ging een stimulerende werking van uit.

In de verslagperiode onderging het ledental een geringe daling: van 15266 leden per 1 januari 1973 naar 15038 leden per 31 december 1974. Het kleine verschil krijgt een heel ander gezicht als we kijken naar de cijfers er om heen: in de laatste twee jaar traden 3158 nieuwe leden tot het verbond toe, 450 lidmaatschappen eindigden door overlijden en 2936 door bedanken.

Dat laatste cijfer is gewoon iets onbegrijpelijk tegen de achtergrond van al het werk dat door het HV gedaan wordt en moet worden.

Radio en televisie

Met een verdubbeling van de ons toegewezen zendtijd met ingang van 1 oktober 1973 kregen wij veel meer mogelijkheden om onze gedachten via de omroep uit te dragen. De uitbreiding van de tijd betekende tegelijk, dat wij ook het team, dat onze programma's produceert, konden uitbreiden en geleidelijk aan krijgt dit team het maken van goede programma's steeds beter in de vingers, zij het ook dat nog wel blijkt, dat het hanteren van het medium televisie veel moeilijker is dan het maken van radioprogramma's. Naar onze radio-uitzendingen luisteren gemiddeld 300.000 mensen en naar onze tv-programma's kijken er 500.000.

Helaas moest de publikatie van de teksten van onze radio-programma's in het Woord van de Week per 1 januari 1974 om financiële redenen worden gestaakt.

Wetenschappelijk werk

Het werk van onze stichting voor wetenschap en cultuur, de stichting Socrates, waaraan in de vorige periode te weinig aandacht kon worden besteed, werd thans weer geleidelijk aan opgebouwd. Er werden twee wetenschappelijke konferenties gehouden, één over euthanasie en één over humanistisch mensbeeld. Ook het aantal leden van de taakgroep wetenschappelijk werk kon worden verdubbeld.

De colleges vanaf onze leerstoelen in Delft, Leiden en Utrecht werden op de gebruikelijke wijze voortgezet. Het tijdschrift Rekenschap verscheen elk kwartaal en leverde een aantal artikelen, die voor het denken over en vanuit het humanisme van veel betekenis zijn.

Overlevings-project

De behandeling van het overlevingsvraagstuk kreeg in het verbond zeer veel aandacht. Twee studiekommissies produceerden uitvoerige rapporten resp. over het bevolkingsvraagstuk en de problematiek van de beperking van produktie en consumptie. Van deze rapporten werden 2700 stel verspreid. Er werd over gediskussieerd in de gemeenschappen en vervolgens in een reeks van vijf regionale discussiedagen. Tegelijkertijd werd in 1974 gewerkt aan de voorbereiding van de grote nationale conferentie die in februari 1975 in Rotterdam is gehouden.

Geestelijke vorming en verzorging

Bestuurlijk vond op dit terrein een vereenvoudiging en konsentratie plaats. In een vorige periode waren er twee afzonderlijke stichtingen gevormd, t.w. de H.S.G.V., humanistische stichting voor de geestelijke volksgezondheid en het C.H.V., het centrum voor geestelijke vorming.

Het bleek doelmatiger van deze beide groepen één bestuursgroep te maken in de vorm van één taakgroep voor geestelijke vorming en verzorging, die eind 1973 tot stand kwam.

Het humanistisch vormingswerk liet een gunstige ontwikkeling zien, mede door een verdubbeling van de subsidie voor dit werk met ingang van 1 januari 1974. Per die datum nam Radius ontslag en werd Koopmans aangesteld, die zijn aandacht vooral richtte op de noodzakelijke begeleiding van het humanistisch vormingsonderwijs (HVO). Daarvoor werden mensen opgeleid en begeleid en materiaal geproduceerd. Het gunstige effect laat zich aflezen uit de cijfers: in het kursusjaar 1973/74 ontvingen 1250

e in twee jaar?

leerlingen wekelijks HVO en in 1974/75 2700!

Per 15 augustus 1974 werd Jack Tsang aangesteld om zich te wijden aan de opbouw van het vormingswerk met volwassenen. Intussen houdt Albert Nieuwland zich reeds enige jaren bezig met het ontwikkelen van een bijzondere vorm van vormingswerk, het zgn. relationeel vormingswerk. Ook daar zit groei in: in 1973 200 deelnemers en in 1974 250.

De geestelijke verzorging heeft het moeilijker, met name omdat het financieel nog steeds niet mogelijk was om te komen tot de noodzakelijke uitbreiding van de professionele mankracht, die de vrijwilligers voor dit werk in het land moet opleiden en begeleiden. Daar hebben we thans slechts één centraal geestelijk raadsman voor, die naast het begeleiden van de ongeveer 250 vrijwillige medewerkers en -sters in deze sektor heeft gezocht naar organisatorische en methodische vernieuwingen en in de dienst plaatselijke geestelijke verzorging. Ook het ontwikkelen van geestelijke verzorging in zieken- en bejaardenhuizen is in de verslagperiode ernstig gehinderd door gebrek aan mankracht. In de algemene meningsvorming over dit werk werd een belangrijke stap vooruit gedaan door het aanvaarden door de nationale Ziekenhuisraad van een rapport over geestelijke verzorging in ziekenhuizen, waarin de betekenis van g.v. werd erkend. Intussen bleef de overheid toestemming om de kosten van dit werk in de verpleegprijzen door te berekenen weigeren zodat vrijwel niet kon worden overgegaan tot aanstelling van humanistische geestelijke raadsleden in zieken- en bejaardenhuizen. T.a.v. de ziekenhuizen kwam hierin eind 1974 enige verzachting. Daarnaast is het noodzakelijk, dat in vele gevallen een functionaris van het HV beschikbaar is om de aanstelling van een humanistisch raadsman te bepleiten en te regelen. En ook die centrale functionaris was de laatste jaren niet beschikbaar.

Gelukkig komt daar begin 1975 een verandering in. Eind 1974 was de situatie deze dat er in één ziekenhuis en één bejaardenhuis een volledige humanistische raadsman werkzaam was, voorts waren er in zeven ziekenhuizen en twee bejaardenhuizen parttime geestelijke verzorgers.

De geestelijke verzorging bij de Hoogovens in IJmuiden moest per eind 1973 worden beëindigd omdat het HV hiervoor geen geld meer had.

In het leger en in gevangenis

Bij beide diensten beëindigden de beide pioniers-hoofdraadsleden in 1973 hun functie. Lips, hoofd-

raadsman van de dienst humanistische g.v. bij het leger, werd gepensioneerd en opgevolgd door Zoetebier. Pols, de centraal geestelijk raadsman van de dienst humanistische g.v. in de inrichtingen van justitie overleed kort voor hij zou worden gepensioneerd. Hij werd opgevolgd door Uitenbogaard.

De dienst g.v. bij het leger werd in 1974 met twee raadsleden uitgebreid tot 16 man. Daarnaast zijn nog twee vormingsleiders werkzaam in het hum. vormingscentrum voor militairen, het Coornhert-huis te Driebergen.

Het aantal raadsleden in de inrichtingen van justitie bleef beide jaren gehandhaafd op 13. Onze voortdurende pleidooien bij het ministerie voor uitbreiding van dit aantal omdat de groei van het werk dit noodzakelijk maakte, werd pas eind 1974 gehonoreerd met de toestemming nog twee man te mogen aanstellen.

Samenlevingsopbouw

Onze bijdrage aan de samenlevingsopbouw in de vorm van het werven, motiveren en begeleiden van vrijwilligers, die vanuit een humanistische motivatie actief willen zijn in de samenleving bleef beperkt tot het werk van één functionaris, v. d. Hulle in de regio Rotterdam. Het strekte tot voldoening dat de gemeente Rotterdam eind 1973 besloot zijn aandeel in de subsidiëring van dit werk op zich te nemen. Onze pogingen een subsidie te verkrijgen voor meer van dit type functionarissen hadden tot dusver geen resultaat ondanks het tot stand komen op het ministerie van CRM van een experimentele subsidieregeling voor bijdragen aan de samenlevingsopbouw vanuit levensbeschouwelijke aktiekaders.

Humanistisch Opleidings Instituut (HOI)

Het HOI mocht zich verheugen in een toenemende belangstelling van kursisten voor de driejarige, parttime opleiding van beroepskrachten in de sectoren van de humanistische geestelijke vorming en verzorging. Het aantal 1e, 2e en 3e jaarskursisten tezamen bedroeg eind 1974 80. Het bestuur bleef veel aandacht besteden aan het vinden van een mogelijkheid om voor dit opleidingsinstituut een subsidie te verkrijgen volgens het normale daarvoor geldende patroon in Nederland. Tot dusver helaas, wederom, zonder resultaat.

Steunfonds Praktisch Humanisme

Uit het bovenstaande blijkt telkens weer, dat er voor het werk van het HV, met name voor de geestelijke vorming, verzorging en opleiding, veel geld nodig is. Met toenemend succes wendt de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme zich tot het Nederlandse publiek met het verzoek om financiële steun. In 1973 kon aan het HV een bedrag van f 250.000 ter beschikking worden gesteld en in 1974 f 260.000,—. Ook het „Basisfonds”, een kapitaalfonds, waarvan alleen de rente mag worden gebruikt en dat wordt opgebouwd uit legaten en nalatenschappen, groeide in bescheiden mate.

Centraal Bureau

Het aantal personeelsleden op het Centraal Bureau te Utrecht, voor de administratie, sekretariaatswerk, enz., bleef beide jaren onveranderd.

VERTRAAGD

Door een misverstand van de redactie met de drukkerij komt „Humanist”, die omstreeks 1 mei moest verschijnen, pas nu in uw bezit. Onze welgemeende verontschuldigungen hiervoor.

jetske mijs

Belangstellenden voor het kongres zijn welkom!

U hoeft niets anders te doen dan een gratis toegangskaart aan te vragen bij het centraal bureau te Utrecht, postbus 114, vóór 15 mei. U ontvangt dan behalve de gevraagde kaart tevens een kongresmap, waarvan een beperkt aantal exemplaren voorradig is.

De kosten van konsumpties, enz. zijn wel voor uw eigen rekening.

bevatte o.a. een onvervaardde kritiek op de in Nazi-Duitsland gehuldigde psychologie-school. En dat op een universiteit (Groningen) waarvan toen een Duits gezinde hoogleraar rektor magnifikus was!

Van zijn vele publikaties zouden alle humanisten tenminste moeten lezen: Echt en onecht in geloof en ongeloof (destijds verschenen als H.V. -brochure en later opgenomen in de bundel Rede en religie in het humanisme, met opstellen van andere belangrijke humanisten als J. P. van Praag, H. J. Blackham, Libbe van der Wal, Kwee Swan Liat, e.a.).

Hieruit blijkt dat voor de humanist ten Have het ideaal in het vormingswerk **niet** is een ongelovig mens als tegenhanger van het christelijk vormingswerk, dat, al of niet door de christelijke hoogleraar Rümke geïnspireerd, min of meer van mening is dat de volwassenen, geestelijk goed gevormde mens een gelovige moet zijn. Neen, voor ten Have is dit, in de beste humanistische traditie, een open zaak. Het gaat hem niet om geloof of ongeloof maar **om de doordachte en doorleefde keuze** voor een levensovertuiging.

De gevormde mens is iemand die nadenkt en een verantwoorde en bewuste keuze doet! De humanistische vormingswerker zal daarom niet het humanisme indoktrineren maar, **vanuit** zijn humanisme kiezen voor een non-direktieve, dat is dus een ondogmatise begeleiding. Maar ondogmaties zijn is ook een waarde en als zodanig is humanisties vormingswerk evenmin als elk ander vormingswerk waarde(n)vrij. Hier komt de bekende paradox van het humanistise „dogma”: Niet dogmaties zijn!

Wetenschappelijk pionier van de deskundige hulpverlening aan en vorming van volwassenen.

Het voorgaande brengt ons automaties op de kern van ten Have's wetenschappelijke inzichten. Centraal staat de toepassing van het Kantiaanse onderscheid tussen feit (wetenschappelijk vastgelegd verband tussen feiten, etc.) en zedelijke norm. Men kan opvoeden en vormingswerk bedrijven met jeugdigen en volwassenen, het is niet mogelijk om paedagogise (het Griekse pais = kind, agogos = begeleider) en andragogise (anèr = volwassen man, 2e naamval andros) technieken toe te passen zonder een bewust of onbewust doel voor ogen (Bildungsideal). Ook de grove misvatting over het uit Amerika overgenomen so-

cial case-work dat een aanvaardende, warmte uitstralende houding van de maatschappelijk werker — met de bedoeling de hulpvrager niet te beïnvloeden — vanzelf leidt tot waarde-vrijheid t.a.v. de cliënt, wordt door een agologische analyse volgens het model van ten Have, ontzenuwd.

De maatschappelijk werker die meent waardevrij te zijn door zijn cliënt niet in diens waarden aan te tasten weet niet, te goeder trouw overigens, waarover hij het heeft. Dat wil niet zeggen dat een humanisties werker niet zoals boven omschreven te werk moet gaan. Hij moet zich echter wel realiseren dat een ondogmatise benadering („vrij van leerstelligheid”, zoals vroeger in de statuten van „Humanitas” stond maar nu vreemd genoeg geschrapt is) en respect voor de autonomie van de cliënt een (humanistische) waarde is. Respect voor de cliënt vinden we overigens ook terug in Christelijk maatschappelijk werk, maar daarnaast zijn er bepaalde dogma's waaraan een konfessioneel werker niet mag tornen, wil hij zijn geloof ernstig nemen. Voor een Rooms Katholiek maatschappelijk werker die weigert aan een abortus provokatus of een huwelijksontbinding (sakrament van het huwelijk!) mee te werken, kan men alleen maar respect hebben (die opvattingen als zodanig en de autoritaire structuur van de R.K. kerk vormen een ander hoofdstuk!).

Ten Have maakte het wetenschappelijk onderscheid tussen **agogie** (hetzij paedagogie, hetzij andragogie) als het feitelijke, door levensbeschouwelijke idealen doordrenkte werken met mensen, **agogiek** als de levensbeschouwelijk geladen theorie van dat handelen en **agologie** als de waarde vrije bestudering van die waarde geladen agogiek en agogise handelingen.

Is ten Have met een vormingsgroep bezig, dan is hij humanisties en/of socialisties **agoog**, bestudeert hij het werk van humanistise of christelijke vormingswerkers en maatschappelijk werkers, dan tracht hij dat zo waarde vrij mogelijk te doen **als agoloog**. Dat dit een bedrijf is vol voetangels en klemmen van insluitende subjectieve waarden, realiseerde hij zich ten volle. Iedere agoog zou tenminste kennis moeten nemen van zijn boek: **Andragogie, een terreinverkenning**; en een agoloog kan eigenlijk niet zonder de lektuur van **Andragologie in blauwdruk**, een volwaardig wetenschapsman/vrouw zijn.

Engagement

Ten Have heeft altijd in de frontlinie gestaan in de strijd voor een betere samenleving. Hij was zich bewust van de beperkingen gevormd door de korthed van een mensenleven. In zijn jongere jaren was hij zoals gezegd met gevaar voor lijf en goed tegen de bezetter in de weer, later konsentreerde hij zich op de verheldering van ons denken, in de geest van de bekende definitie van Heymans: „Goed is datgene, wat men als goed zou beoordelen bij volledige kennis van alle in aanmerking komende gegevens en na het wegvallen van alle storende omstandigheden”. Zijn diepe ondogmatise en wetenschappelijke instelling behoeft hem voor doorslaan ook naar het

Stuur gemeenschaps-krantjes, verslagen van lezingen en activiteiten naar het redactie-adres: Oudegracht 152, Utrecht. Zo kan Humanist een echt leden-blad worden.

atheïsties dogmatisme. In een van de uitvoerige gesprekken hierover met mij sprak hij zijn agnostise (niet-wetende) overtuiging uit. Men kan geloven dat God bestaat of geloven dat God (heden) niet bestaat (n), **weten** kan men dat vooralsnog niet. Hetzelfde geldt voor een hiernamaals. Het humanisties vertrouwen in de menselijke rede(lijkheid) bracht hem tot het laatste toe op de geestelijke barrikaden in de strijd voor zindelijk denken als middel om een menselijker wereld te maken. Hij begon zich in toenemende mate te oriënteren op de derde-wereldproblematiek en de agogise aanpak daarvan.

Het is ondoenlijk om de vele maatschappelijke functies die hij bekleed heeft, o.a. als vertegenwoordiger van de humanistise stroming in Nederland, op te noemen.

Het Humanistisch Verbond verliest een van zijn waardevolste leden. Degenen die hem persoonlijk gekend hebben, zullen de warme humorvolle twinkeling in de wetenschappelijke ogen nimmer vergeten.

Een mens in de volste zin van het woord verliet ons met zijn lichaam; zijn geest leeft voort: bij zijn Vrouw, in de Wet op het wetenschappelijk onderwijs van 1970 (waarin de nieuwe wetenschap andragologie is erkend), in het Humanistisch Verbond en in het werk van zijn vele leerlingen.

humanist

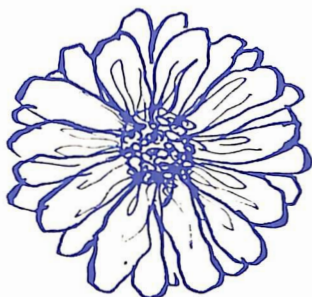
eindredakteur: Jetske Mijs. Druk: Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030 - 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

de maartaktie van het steunfonds (en bedankt voor de koffie)

Vader, servicemonteur voor melkmachines, nam z'n driejarige zoon graag mee naar de boerderijen. Als 't werk was gedaan wenste pa de klant altijd 't beste en voegde daar vaak aan toe: „En bedankt voor de koffie”. Zijn zoon vond dit een mooie groet. Stoer riep hij daarom bij elk afscheid: „En bedankt voor de koffie!” Ook als er zelfs geen kopje melk had afgekund.

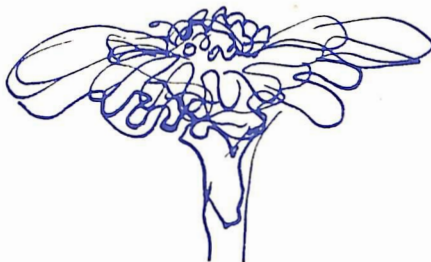

Wij schrijven nu: „En bedankt voor uw hulp bij de Maartaktie”. Daarmee zijn we vader en zoon tegelijk. Hebt u geholpen, helpt u nog of gaat u helpen, dan komt onze dank bij u over zoals die is bedoeld. In het andere geval... (Ja, dat kunnen we ook niet helpen!)

Meer dan een „bakje troost”

Onze Maartaktie lijkt gelukkig goede resultaten te gaan opleveren. Waarom dat juist nu zo'n opluchting is? Laten we 't nog even nagaan. Een groeiend aantal mensen zoekt hulp. Geestelijke hulp. Met elkaar hebben we zo ijverig aan industriële groei, economische groei, bevolkingsgroei en de daarbij horende schaalvergroting gewerkt, dat de „menselijke schaal” veelal te klein geworden is voor de omstandigheden waaronder de mens moet leven.

Ook door de veranderingen in het denken en de ontwikkelingen binnen de menselijke verhoudingen neemt de behoefte aan doelgerichte medemenselijkheid toe. Meer en meer Humanistische vrijwilligers offeren daarom een deel van hun tijd op in bejaardencentra, ziekenhuizen, verpleeginrichtingen, gevangenissen, enzovoort. Zij geven daar meer dan „een bakje troost”. Veel meer. Maar om nog meer te kunnen doen en vooral om het nog beter te kunnen doen, hebben die helpers op hun beurt weer hulp nodig. Die moet komen van professionals. Specialisten die zich volledig met de organisatie en begeleiding van dit vrijwilligerswerk kunnen bezighouden. Zij geven adviezen, organiseren cursussen en gespreksgroepen, coördineren, bewerken instellingen die hun deuren nog gesloten houden, etc.

Het Humanistisch Verbond heeft met de indienstneming van zo'n geschoolde kracht de eerste stap gezet in deze nieuwe, veel belovende richting. Maar daarmee natuurlijk ook extra financiële verplichtingen gekregen.

Kortom: het GROEIENDE werk vraagt GROEIENDE middelen. Voor de Maartaktie 1975 is dan ook de snel GROEIENDE goudsbloem als sprekend symbool gekozen.

Directe en indirecte steun

Met de brieven die u als lid van het Humanistisch Verbond van ons hebt ontvangen wordt dubbele medewerking van u gevraagd. Uiteraard: vooral financiële. De meeste leden hebben daarop royaal gereageerd. Door hun bank of de giro te machtigen periodiek een (groter) bedrag op giro nr. 6168 over te maken of door de accept-girokaart te gebruiken. Velen hebben daarbij nog iets belangrijks gegeven... **nieuwe adressen**. Die verkrijgen we doordat de leden voor de hun toe- vertrouwde circulaires een goede bestemming weten. U begrijpt van hoeveel waarde dit voor ons is.

De kring van trouwe contribuanten moet zich even snel uitbreiden als het werk van het Humanistisch Verbond. Hoe moeilijk dat vinden van **nieuwe** adressen is bleek o.a. uit een sympathieke brief die wij van een van de leden ontvingen. Hij maakte ons erop attent dat hij niet alleen door ons, maar ook door liefst vier mede-leden met Maartaktie-circulaires was verrast. Hij gaf ons dan ook in overweging een ander systeem van adreswerving te zoeken, omdat het blijven opereren binnen een bepaalde kring niet helemaal het gewenste effect blijkt te hebben. Als u ons voor zo'n nieuw systeem goede suggesties kunt doen, houden we ons warm aanbevolen. Dat we nieuwe adressen **MOETEN** hebben is buiten kijf. Elk nieuw adres kan immers een bron van mogelijkheden. Zo zijn er die het steunfonds graag benoemen tot executeur testamentair. Zij stellen er prijs op om tijdens hun leven er zeker van te zijn dat hun geld na hun leven in goede handen komt.

In ieder geval beschikken wij nog over een restant circulaires met goudsbloemzaad. Als u dus nog bestemmingen weet, vraag die circulaires even aan.

Het Eduard Douwes Dekkerhuis, een verzorgingstehuis voor 164 bejaarden en een psycho-geriatriesch verpleeghuis voor 120 bewoners, is aangesloten bij de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden. Kontakt wordt gezocht met een

geestelijk raadsman (vrouw)

die in nauwe samenwerking met de medewerk(st)ers van de overige diensten werkzaam zal zijn ten behoeve van het geestelijk welzijn van de bewoners. De functie is voorlopig part-time, doch zal waarschijnlijk binnen afzienbare tijd tot een full-time taak uitgroeien.

Een opleiding aan het Humanistisch Opleidings Instituut wordt nodig geacht.

Salariëring zal geschieden volgens richtlijnen N.Z.R.; goede sekundaire arbeidsvoorwaarden, o.a. pensioenvoorziening bij het P.G.G.M.

De selectieprocedure geschiedt in overleg met de „begeleidingskommissie geestelijke verzorging bejaardentehuizen en ziekenhuizen” van het Humanistisch Verbond en met het G.I.T.P.

Inlichtingen worden verstrekt door de heer E. Happé, algemeen directeur. Sollicitaties te richten aan de directie van het Eduard Douwes Dekkerhuis, Schoenerstraat 11, Amsterdam-1019, telefoon (020) 31 29 33.

eduard douwes dekkerhuis

GEHOORD - GEZIEN - GELEZEN

Afscheid

Leegheid was plotsling 'n donker gordijn
tussen mij sintuie en mij brein.

Ek weet nie hoe lank het die terugrit ge-
duur,
mij hande was willoos gevou om die
stuur.

Mij voet het op die versneller gerus,
van snelheid of afstand onbewus.

Strate het dwars verbij geglij,
wig na wig tussen jou en mij,

en elke lamp was sekuur gemik
om 'n nuwe kol teen die netvlies te
prik.

Dwarsdeur die nag het die motergesuis
soos 'n dowwe tamboer in mij skedel ge-
ruis

en weerskante het die bomerij
soos 'n eindlose rifferband gesprei.

Die sterretrapesium bo die pad
het langsaam laer en skewer gesak

en die halve maan se goudgeel skijf
het omgekantel en weggedrijf.

Met oë soos mijne, wijd en blind,
kan 'n slaapwandelaar zij weg ook vind,

en niks uit die donker kon mij raak,
want jij het die kruisteken oor mij ge-
maak,

Want jij het jou mond teen mijne gevoeg
en mij aangekijk en dit was genoeg.

Elisabeth Eijbers

Mr. Max Knap nam onlangs afscheid —
na ruim 20 jaar — van de Humanistische
Stichting Huisvesting Bejaarden
(HSHB). We hadden een uitvoerig
vraaggesprek met hem over het pro-
bleem van de bejaardenhuisvesting en
de opvattingen over de opvang van be-
jaarden.

Door ruimtegebrek konden we het arti-
kel in dit nummer van Humanist niet
plaatsen en hebben het uitgesteld tot 15
mei.

Jonge „Humanist”

Het ligt in de bedoeling een aflevering
van „Humanist” samen te laten stellen
door jonge Humanisten. In overleg met
de redactie zullen bijdragen worden uit-
gekozen van verbonds-leden tot plm. 30
jaar en zal er eventueel een éénmalige
jeugd-redactie worden vastgesteld.

Jonge Humanisten, die belangstelling of
ideeën hebben, artikelen kunnen schrij-
ven of anderszins een bijdrage (bijv. illu-
straties) willen leveren, worden verzocht
contact op te nemen met de redactie (ie-
dere dinsdag), Oudegracht 152, Utrecht.
Oudere leden: geef dit bericht door!

Jetske Mijs

Sicco Mansholt, „de Crisis”

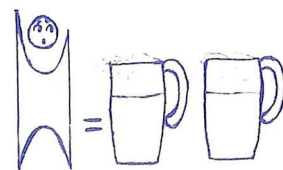
Zij die kennis willen maken of vernieu-
wen met een buitengewoon moedig, fa-
belachtig actief, volstrekt onafhankelijk,
zeer intelligent, onverzettelijk idealis-
tisch, zuiver extrovert, geheel onfiloso-
fisch, onwaarschijnlijk gezond, europees
denkend, overtuigd humanistisch mede-
mens wordt bij dezen sterk aangeraden
„de Crisis” van Sicco Mansholt te lezen.
Het boek, een bewerking van de franse
uitgave, gebaseerd op gesprekken met
de journaliste Janine Delaunay, werd
bewerkt door F. Visser, verscheen bij de
uitgeverij Contact te Amsterdam en
kost, helaas f 19,50.

H. Bonger

Het verschijnsel mens 2 pilsjes waard

Het leven is niet eenvoudig. En een
nieuwe krant brengt nieuwe of al weer
oude foto's van mensen als wegwerpma-
teriaal, vertrap, van een loopplank afge-
stompt, onder de voet gelopen door wie
sterk is of rijk en zich daarom minder
snel weg laat werpen; van 'n kind zonder
benen omdat het Zuidvietnamese leger
gaarne kinderen gebruikt om voor zich
uit te sturen, een gebied waarin mijnen-
velden worden vermoed. Handig en ver-
standig. Kinderen zat, mensen plenty,
wegwerpartikelen inderdaad. Want wie
is-ie dan helemaal zo'n mens? Een
Amerikaan heeft het eens uitgerekend:
stoffelijk bekeken is de mens even kost-
baar als twee pilsjes in de kroeg op de
hoek. Er zit voldoende in hem voor ze-
ven stukjes zeep, ijzer voor één spijker,
suiker voor één zoutvaatje vol, kalk ge-
noeg om er een kippenhok mee te wit-
ten, fosfor voor 2200 luciferkoppen, ge-
noeg zwavel om een hond te ontvlooien
en kalium voor één schot uit een kinder-
kanon. Totale bruto waarde, exclusief
BTW, 99 centen. Zo bekeken kan een
prul van 99 cent marktwaarde ook best
van de straat geraapt worden en zonder
bescherming in gesloten rijen een mij-
nenveld ingejaagd, met baby op de arm
van de loopplank gestoten, met gewe-
erkolven van de vliegtuigtrap gestompt.
Kan je 't dan nog anders bekijken, dat
verschijnsel Mens? Ja, op de volgende
ook analytische wijze. Men neme die
mens. Men hakke hem in tweeën en
krijgt dan twee halve mensen, hoogst-
waarschijnlijk dood allebei. Men hakke
beide helften in tweeën. De 4 delen wor-
den eveneens weer gespleten. En nog
eens, en weer en weer. Splitsend en de-
lend blijven tenslotte moleculen over.
Dan verlaten we het organische terrein
en krijgen atomen. We vezelen zijn
atoomstructuur uit, delen het atoom.
Vinden elektrische ladingen, spanning-
gen, maar datgene wat hem tot Mens
maakte dat vinden we niet. Conclusie:
hij is meer dan de totaliteit van zijn ei-
witmoleculen, meer dan zijn eigen ato-
maire opbouw. Datgene wat hem tot
mens maakt, die niet te berekenen fac-
tor Ziel, Geest genaamd, die dat is wat
hem zijn mond doet vertrekken in
smart, zijn tranen doet vloeien, zijn han-
den heffen in wanhoop, met ogen vol
angst de ketting langs de loopplank vast
doet klemmen.

Saartje Burgerhart in de Volkskrant 8-
4-75.

radio-televisie

RADIO

4 mei: Vrijheid en onverschilligheid
Het vrijheidsbegrip in de jaren
'45 - '75

Samenstelling Rina Spigt en Casper
Vogel

11 mei: Aktualiteiten

18 mei: Wat voor mensen zijn wij?
Een onderzoek onder leden van het
Hum. Verbond

Samenstelling Rina Spigt en Casper
Vogel

TELEVISIE

4 mei: Herdenken, wat moet je
ermee?

Gesprek H. Wielek en H. Vonhoff

18 mei: Bevolkingsminderheden